

УДК 332.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-1.20>**Моргачов І.В.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Метою статті є уточнення характеру та особливостей взаємного зв'язку рівня розвитку електронного врядування в регіонах та регіональних інноваційних процесів в Україні, уточнено елементи базису розвитку регіонального електронного врядування та регіональних інноваційних процесів, а також особливості зв'язку останніх із рівнем відповідного врядування. Визначено можливість впливу регіональних інноваційних процесів на формування елементів базису регіонального електронного врядування, що робить регіональні інноваційні процеси важливими об'єктами державного регулювання. Визначено основні проблеми розвитку регіонального електронного врядування та обґрунтовано шляхи їх вирішення, що передбачає використання шаблонних програмних та технічних засобів і рішень за умов провідної ролі національних органів публічної влади. Наявність впливу регіональних інноваційних процесів на базис електронного врядування зумовлює незалежність пріоритетності підтримки від промислової спеціалізації регіону.

Ключові слова: регіональні інноваційні процеси, інфраструктурне забезпечення регіональних інноваційних процесів, регіональне електронне врядування, базис електронного врядування.

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА НА МЕСТНОМ УРОВНЕ И РЕГИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

Моргачёв И.В.

Целью статьи является уточнение особенностей связи уровня развития электронного правительства в регионах и региональных инновационных процессов в Украине, уточнены элементы базиса развития регионального электронного правительства и региональных инновационных процессов, а также особенности их связи. Выявлена возможность влияния региональных инновационных процессов на формирование элементов базиса регионального электронного правительства, что делает региональные инновационные процессы важными объектами государственного регулирования. Определены основные проблемы развития регионального электронного правительства и обоснованы пути их решения, что предполагает использование шаблонных программных и технических средств, решений в условиях ведущей роли национальных органов публичной власти. Наличие влияния региональных инновационных процессов на базис электронного правительства обуславливает независимость пріоритетности государственной поддержки от промышленной специализации региона.

Ключевые слова: региональные инновационные процессы, инфраструктурное обеспечение региональных инновационных процессов, региональное электронное управление, базис электронного управления.

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF E-GOVERNMENT DEVELOPMENT
AT THE LOCAL LEVEL AND REGIONAL INNOVATION PROCESSES

Morhachov Illia

Regional innovation processes are considered as a factor of increasing the competitiveness of regions and national economy in the world specialization in the conditions of deepening competition in the international division of labor. The purpose of this paper is to clarify the nature and features of the mutual indirect and bilateral relationship between the level of e-governance development in the regions and regional innovation processes in Ukraine. The article describes the elements of the basis of development of regional e-government and regional innovation processes, as well as the peculiarities of the connection of the latter with the level of relevant governance. In General, this relationship is indirect. The possibility of influence of regional innovation processes on the formation of elements of the basis of regional e-government has been determined, which makes regional innovation processes important objects of state regulation. The interconnection of the base, the level of regional e-government and regional innovation processes is specified, which is dynamic, when the nature of the respective interconnection can change into different conditional states and return to the original ones. The main problems of development of regional e-government due to insufficient level of its base are identified. The lack of programmers, system administrators, and servers are identified as the main problems of the e-governance. The ways of solving the problems of the existence of a base of regional e-government, which involves the use of template software and technical tools and solutions under conditions of leading role of national public authorities, are substantiated. The significant gap in e-Government at the national and local levels necessitates the transfer of leadership in regional governance to the national level through the use of templates and universal approaches. The presence of the impact of regional innovation processes on the elements of the basis of regional e-government determines the independence of priority to support regional innovation processes from the industrial specialization of the region.

Keywords: regional innovation processes, infrastructural support of regional innovation processes, regional e-governance, the basis e-governance.

Постановка проблеми. Регіональні інноваційні процеси є суттєвим каталізатором розвитку продуктивних сил і регіональної економіки. В умовах глобалізації, програвання країни в міжнародному розподілі праці, що призводить до деіндустріалізації більшості регіонів, досліджувані процеси є майже єдиним засобом зростання конкурентних позицій у світовій спеціалізації регіонів. Дослідження проблем їх протікання, причинно-наслідкових зв'язків та заходів удосконалення завжди будуть актуальними. Для якісного розроблення шляхів удосконалення таких процесів важливо прояснити багато їхніх особливостей на регіональному рівні, що дасть змогу краще зрозуміти їхню природу.

Впливаючи на розвиток регіональних продуктивних сил і регіональну економіку, інноваційні процеси мають технічне та технологічне підґрунтя, зв'язок із науковими організаціями та організаціями сфери інжинірингу, бізнес-інкубаторами, регіональними промисловими підприємствами, з рівнем розвитку фінансового ринку, банківської сфери, інтенсивності інвестиційних процесів у регіоні. Досліджувані процеси намагаються підтримати регіональні органи влади. Багато питань інфраструктурного забезпечення регіональних інноваційних процесів та проблем державного регулювання в регіонах уже досліджено. У нашій роботі ми звертаємо увагу на взаємозв'язок рівня розвитку електронного врядування на місцевому рівні та регіональних інноваційних процесів. Причому цей зв'язок є непрямим та двостороннім: рівень розвитку електронного врядування в регіоні впливає на регіональні інноваційні процеси, та навпаки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за напрямом інфраструктурного забезпечення регіональних інноваційних процесів [1–8] дає змогу визначити наявність глибоких напрацювань із тематики. У результаті цих та інших досліджень визначено багато недоліків досліджуваного забезпечення, чинників, що впливають на нього; обґрунтовано немало пропозицій його

вдосконалення. Ми спробуємо поглибити цей напрям і уточнити характер та особливості взаємного непрямого і двостороннього зв'язку рівня розвитку електронного врядування в регіоні та регіональних інноваційних процесів.

Постановка завдання. Метою роботи є уточнення характеру та особливостей взаємного непрямого та двостороннього зв'язку рівня розвитку електронного врядування в регіонах та регіональних інноваційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою впровадження та вдосконалення електронного врядування є так зване «належне» публічне управління та адміністрування. Це передбачає досягнення критеріїв ефективності та результативності виконання публічною владою своїх функцій, до того ж прозора та якісно. Причому прозорість передбачає антикорупційну спрямованість, а отже, сприяє ефективності.

Усе наведене, безумовно, є чинником пожвавлення регіональних підприємств, бізнес-процесів, інвестиційних проектів, будівництва, створення нових суб'єктів господарювання. Пожвавлення економічної активності суб'єктів господарювання в регіоні та інвестиційних процесів є передумовою інтенсифікації регіональних інноваційних процесів. Очевидним є опосередкований вплив рівня розвитку електронного врядування в певному регіоні та досліджуваних процесів. Однак чи є зворотний зв'язок і навіщо його визначати?

Наявність суттєвого зворотного зв'язку зумовлює зміну та перегляд пріоритетів в підтримці регіональними органами публічної влади тих чи інших регіональних заходів та процесів. Причому відповідні пріоритети в підтримці можуть бути незалежними від промислової спеціалізації регіону.

До того ж наявність відповідного зворотного зв'язку зумовлює необхідність розширення переліку чинників та заходів, що доцільно використовувати з метою поліпшення рівня електронного врядування в регіонах.

Ступінь зворотного зв'язку дає змогу ставити питання щодо наявності мультиплікаційного ефекту: чим більше корисність впливу на регіональні інноваційні процеси трансформується у користь в електронному врядуванні територій, тим більше можна очікувати позитивний вплив первісних дій на сам чинник впливу – регіональні інноваційні процеси. За умов наявності суттєвого рівня мультиплікаційного ефекту первісний позитивний вплив може призвести до позитивної ланцюгової реакції вже без участі та витрат суб'єктів управління на об'єкт управління. У цьому зв'язку об'єктом управління виступають як регіональні інноваційні процеси, так і регіональне електронне врядування.

Розпочнемо аналіз із розгляду базису успішності електронного врядування в регіоні. Такий базис ми розглядаємо як сукупність організаційних, технічних, економічних, соціальних, культурних, правових та інших умов, в яких державні службовці в тому чи іншому регіоні впроваджують елементи електронного врядування.

Як основні елементи такого базису слід виділити такі:

- 1) рівень використання Інтернету населенням регіону (частка користувачів);
- 2) швидкість мережі Інтернет;
- 3) наявність мережі серверів та дата-центрів;
- 4) наявність (щільність) у регіоні ІТ-фахівців (програмістів та системних адміністраторів);
- 5) стан енергопостачання (ціни, стабільність (частота відключень), надійність, доступність, наявність додаткових потужностей).

Наведені чинники можна визначати як певну інфраструктуру розвитку електронного врядування, що, своєю чергою, залежить від інших чинників.

Якщо така інфраструктура в регіоні вже є на достатньому рівні для розвитку електронного врядування, то вона водночас є базисом для інтенсифікації інноваційних процесів. Сучасні регіональні інноваційні процеси також уже перейшли до площини Інтернет. Це стосується Інтернет-комерції, взаємодії з контрагентами, використання порталів та розрахунків. Маркетинг, торгівля, фінанси, бізнес, навчання, тренінги, стартапи, проекти та ін. – усе це сьогодні розвивається в мережі Інтернет. У такому разі зв'язок електронного врядування та інноваційних процесів полягає у наявності єдиного базису, коли досліджувані об'єкти розвиваються паралельно, допомагаючи один одному (рис. 1).

Однак якщо базис для розвитку електронного врядування в регіоні сформовано на недостатньому рівні, то регіональні інноваційні процеси можуть стати чинником досягнення рівня достатності. Роз-

глянуто п'ять основних елементів базису електронного врядування. Якщо хоча б один із цих елементів розвинуто в регіоні на низькому рівні, такий регіон можна визначати як депресивний. Ураховуючи відносний рівень інновацій по відношенню до часу та регіону, технології та засоби доведення досліджуваного базису до рівня достатнього в сучасних умовах для цього регіону будуть інноваційними. Хоча в інших (розвинутих країнах) вони вже такими не будуть.

Отже, в таких умовно-депресивних регіонах інноваційні процеси стають єдиним і важливим засобом виникнення та існування електронного врядування, розвиток якого слід починати з організації та підтримки регіональних інноваційних процесів, що доводять рівень базису до стану, достатнього для сучасного рівня електронного урядування (рис. 2).

У динаміці роль регіональних інноваційних процесів та їх взаємозв'язок із рівнем електронного врядування в регіоні можуть змінюватися: переходити з першого стану до другого та знов до першого.

Розглянемо стан базису електронного врядування за окремими елементами. Якщо в сучасних умовах в Україні перші два елементи можна оцінити на задовільному рівні, то за іншими в більшості регіонів країни можуть виникати труднощі. Зокрема, багато обласних адміністрацій, міських органів публічної влади та селищних не мають власних потужних серверів. У регіонах рідкістю є дата-центри (окрім м. Київ). Інтернет-ресурси цих органів (сайти) мають дуже обмежені можливості електронної взаємодії. Відповідні сайти, як правило, містять обмежену текстову інформацію та фото, а елементи зворотного зв'язку майже відсутні.

Національні елементи електронного врядування є більш розвинутими, в тому числі й у регіонах. Це стосується ЦНАПів (Центри надання адміністративних

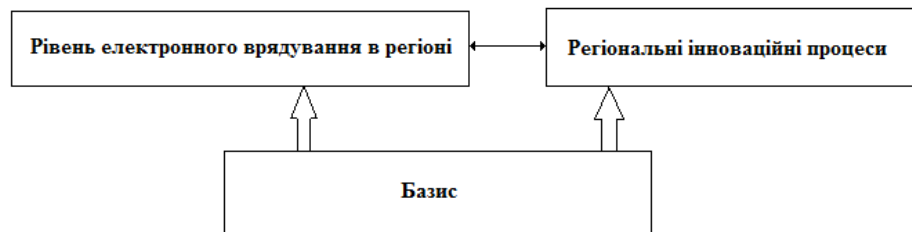

Рис. 1. Перший стан взаємозв'язку рівня електронного врядування та регіональних інноваційних процесів

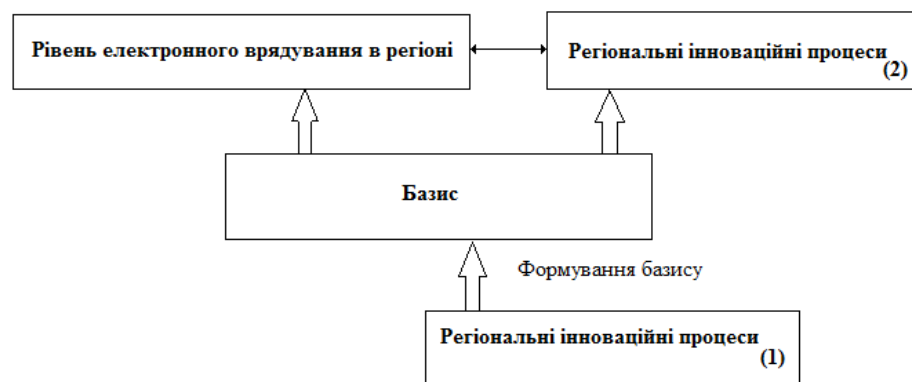

Рис. 2. Другий стан взаємозв'язку рівня електронного врядування та регіональних інноваційних процесів

послуг), органів податкової адміністрації, відділень Пенсійного фонду, управлінь територіального захисту населення тощо. Ці органи публічного управління в частині електронного врядування мають національний рівень забезпечення: сервери, програмне забезпечення, обслуговування з боку програмістів та системних адміністраторів. У регіонах наведені органи цим не піклуються – усе забезпечується із центру за стандартними процедурами.

ЦНАП у Луганській області та Львівській працюють однаково за однаковими програмами, стандартами, технічним забезпеченням. Причому все наведене сформовано національними (центральними) органами влади, коли в регіонах тільки виконують відповідні стандарти. Схема такої роботи тримається на серверах, що розташовані в Києві, та однаково програмному забезпеченні, яке обслуговує роботу інтегрованих баз даних. Регіони мають лише підключитися до Центру, навчитися стандартному програмному забезпеченню, створити робочі місця в приміщеннях із комп'ютерною технікою та меблями.

На відміну над розглянутих органів публічної влади місцеві (обласні адміністрації, адміністрації міських і селищних рад) залишені сам на сам із проблемами впровадження електронного врядування. Якщо рівень використання Інтернету в регіонах України та швидкість мережі зараз на достатньому рівні, то проблеми виникають із власними серверами, програмістами, системними адміністраторами. У багатьох регіонах проблемним є підключення додаткових потужностей енергоспоживання внаслідок дефіциту енергогенерації.

Наведені особливості зумовлюють суттєвий контраст рівня електронного врядування на національному і регіональному рівнях. Суттєво різнитися може також відповідний рівень у різних регіонах країни. Наприклад, якщо десь удалося залучити професійного програміста та за грантом отримати сервер, то в іншому регіоні із цим виникають проблеми. На

ринку праці в багатьох регіонах України оплата праці професійних програмістів та системних адміністраторів значно перевищує посадові оклади в місцевих органах публічної влади. Причому такі фахівці територіально є незалежними в частині працевлаштування, оскільки можуть працювати як самозайняті громадяни в мережі Інтернет.

Неможливість у регіонах забезпечити рівень оплати праці програмістів та системних адміністраторів на конкурентному рівні в сучасних умовах є основним гальмом розвитку електронного врядування на регіональному рівні. У такому разі можливим є використання шаблонних програмних та технічних рішень із підтримкою національних (центральных) органів публічної влади: розміщення web-порталів на центральних серверах, їх шаблонне створення за допомогою центру та адміністрування із центру.

Висновки з проведеного дослідження. Визначено наявність як прямого, так і зворотного зв'язку між рівнем розвитку електронного врядування в регіоні та регіональними інноваційними процесами, а також суттєвий відрив національного рівня електронного врядування від регіонального.

Ураховуючи вплив регіональних інноваційних процесів на формування елементів базису електронного врядування, уточнено, що пріоритети в державній підтримці регіональних інноваційних процесів мають бути незалежними від промислової спеціалізації регіону.

Конкретизовано проблеми формування базису регіонального електронного врядування, що є підґрунтям розроблення напрямів інтенсифікації регіональних інноваційних процесів.

Із метою вдосконалення електронного врядування в регіонах країни обґрунтовано доцільність використання шаблонних програмних та технічних рішень, універсальних засобів із підтримкою національних (центральных) органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Бузько І.Р., Галгаш Р.А. Інституціональна модель стратегічної координації взаємодії підприємств в регіональних кластерах. *Вісник СХУ ім. В. Даля*. 2017. № 6. С. 45–51.
2. Галгаш Р.А. Регіональні кластери підприємств: розвиток та стратегічна координація : монографія. Северодонецьк : СХУ ім. В. Даля, 2017. 344 с.
3. Семенов І.М. Забезпечення сталого розвитку регіону: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами : монографія. Северодонецьк : СХУ ім. В. Даля, 2017. 370 с.
4. Електронне урядування та електронна демократія : навчальний посібник : у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 7. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. 72 с.
5. Гончаров В.М., Моргачов І.В. Державна інноваційна політика розвитку науково-технічних систем : монографія. Луганськ : Ноулідж, 2013. 372 с.
6. Ємельянов В.М., Берсан Є.В. Проблеми та перспективи розвитку електронного урядування в Україні. *Наукові праці. Державне управління*. 2016. Вип. 269. Т. 261. С. 11–17.
7. Чальцева О.М., Лаврищева А.О. Е-урядування: перспективи впровадження в українському просторі. *Політичне життя*. 2017. № 4. С. 48–53.
8. Чечель О.Ю. Розвиток інформаційного простору та е-уряду в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 3(54). С. 1–8.

References:

1. Buzko I.R., Halhash R.A. (2017) Instytutsionalna model stratehichnoyi koordynatsiyi vzaemodiyi pidpryyemstv v rehionalnykh klasterakh [Institutional model of strategic coordination of enterprise interaction in regional clusters], *Visnyk SNU im. V. Dalya*, № 6. pp. 45-51.
2. Halhash R.A. (2017) Rehionalni klastery pidpryyemstv: rozvytok ta stratehichna koordynatsiya : monohrafiya [Regional enterprise clusters: development and strategic coordination]. Syevyeronets'k: vyd-vo SNU im. V. Dalya (in Ukrainian)

3. Semenenko I.M. (2017) Zabezpechennya staloho rozvytku rehionu: instytutysiyni zasady ta transformatsiya tsilovoho upravlinnya pidpryyemstvamy: monohrafiya [Ensuring sustainable development of the region: institutional foundations and transformation of targeted enterprise management]. Syevyeronetsk: SNU im. V. Dalya (in Ukrainian)
4. Semenchenka A. I., Dreshpaka V. M. (2017) Elektronne uryaduvannya ta elektronna demokratiya: navch. posib. [E-governance and e-democracy]: u 15 ch. K., Chastyna 7: Rozvytok elektronnoho uryaduvannya na mistsevomu ta rehionalnomu rivnyakh. [E-government development at local and regional levels] Kiev. : FOP Moskalenko O. M. (in Ukrainian)
5. Honcharov V.M., Morhachov I.V. (2013) Derzhavna innovatsiyna polityka rozvytku naukovo-tekhnichnykh system: monohrafiya [State innovation policy of development of scientific and technical systems]. Luhansk: Vyd-vo «Noulidzh» (in Ukrainian)
6. Yemelyanov V.M., Byersan YE.V. (2016) Problemy ta perspektyvy rozvytku elektronnoho uryaduvannya v Ukraini [Problems and prospects of development of e-government in Ukraine], *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnya*. Vo. 269.T.261. pp.11-17.
7. Chaltseva O.M., Lavryshcheva A.O. (2017) E-uryaduvannya: perspektyvy vprovadzhennya v ukrayins'komu prostori [E-Governance: Prospects for Implementation in the Ukrainian Space], *Politychne zhyttya*. № 4. pp. 48-53.
8. Chechel O.YU. (2016) Rozvytok informatsiynoho prostoru ta e-uryadu v Ukraini [Development of information space and e-government in Ukraine], *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*. 3(54). pp.1-8.

E-mail: morgachov.ilya@gmail.com